

OM JAGMEDVETENHET, Från "Grillfängerier"

(EN SPEKULATIV NYCK.)

Det här följande gör icke anspråk på att hava något värde såsom filosofisk spekulatio och jag kallar det därför mera blygsamt för en spekulativ nyck. Möjligen innehåller det en eller annan rätt gissning, men alltsammans kan ock vara nonsens — man må taga det sådant man finner det, sannolikt eller icke, gott eller dåligt.

Jag minns mig av en eller annan vetenskapligt kunnig person ha hört Vintergatan — inklusive de stjärnor, även vår sol och dess planeter, som kunna anses höra dit — omtalas såsom möjligen varande ett ljusbälte och man har väl tänkt sig detta ljusbälte såsom icke blott ett ljusfenomen, utan såsom bestående av lysande partiklar. Kunde icke Vintergatan och de stjärnor, som höra till densamma, även tänkas likna ett strålnippe, icke så mycket ett knippe av endast ljusstrålar utan snarare en kometsvans, d. v. s. ett strålnippe av lysande partiklar? I vilket fall som helst kunde man försöksvis antaga att det överstjärnesystem vårt eget solsystem kunde tänkas tillhöra, hade en ledande stjärna, antingen i betydelse av en övercentralstjärna eller i betydelse av en i spetsen gående huvudstjärna, som liknar kärnan i en komet. Man kunde vidare tänka sig detta system av det ena över- centralstjärnesystemet (eller översystemet av strålnippe med i spetsen gående huvudstjärna) över det andra hierarkiskt ordnade och såsom ledande stjärna över alla dessa översystem med underlydande vasallsystem en absolut centralstjärna eller absolut huvudstjärna. De motsatta rörelser, som lära iakttagas av astronomerna hos olika stjärnor kunde möjligen förklaras därav, -att de kunde tillhöra olika centralstjärnesystem (eller strålnippesystem med i spetsen gående huvudstjärna), ehuru de likväl tillhörde ett gemensamt överstjärnesystem. I analogi med kometernas vandring kring solen, vilken visserligen är oregelbundnare än planeternas, men dock tenderar åt att vara en kring ett centrum gående färd, ehuru banan är mycket mindre cirkel periferisk än planeternas, ibland till den grad att solen de kretsas kring snarare för dem är ett "meta" än ett centrum, kunde man kanske finna rimligast, att den stjärnvärld, i vilken vi befinna oss, omedelbart eller medelbart vare sig såsom undersystem i ett centralstjärnesystem eller såsom beståndsdel i ett strålstjärnesystem med ledande huvudstjärna, likväl i sista hand kretsade omkring en innersta centralstjärna — ett självständigt för sig själv till okända öden i den oändliga världsrymden framåtående strål-stjärnesystem med en ledande huvudstjärna är väl dock icke heller det helt och hållet otänkbara.

Denna innersta och översta centralstjärna eller denna första och översta ledande huvudstjärna, ifall den ena eller den andra verkligen existerar, befinner sig kanske alltför avlägset från oss att kunna uppfattas även med hjälp av de yppersta optiska instrument eller ock är den kanske alltför bortblandad bland optiska villor i det oerhörda stjärnvimlet. Man kan ju emellertid på försök tänka sig en ljus- och kraftkälla, som tillika är ett ljus-och kraftcentrum, en centralstjärna — jag lämnar för tillfället det andra möjliga systemet å sido — för ett oändligt system av stjärnvärldar. Jag kunde vidare tänka mig att hela detta oerhörda totalsystem av stjärnor och stjärnsystem genomskures av den abstrakta oändliga radien från den absoluta centralstjärnans medelpunkt ända ut i denna radies oändliga utsträckning. Om man inte tänker sig att stjärnvimlet självt är av oändlig utsträckning, kunde

man möjligen tänka sig, att världskloten och undersystemen av världsklot ju längre man komme från centralstjärnan vore allt mera övergående i att vara ett med rymdens allmänna substans. För att finna ett förståelsemedel till detta kunde man välja erinringen om köldens verkan på fasta kroppar, vilken kanske i sina långt gående grader leder till sönder-smulning. Absolut sönder-smulning kunde möjligen vara detsamma som att återgå till att vara rymdsubstans och rymdsubstans kunde möjligen vara detsamma som världsklotens substans, ehuru molekylerna kunde befinna sig i annat förhållande till varandra än i världsklotssubstansen.

Vare med detta sista huru som helst, så torde man kunna tänka sig världsklot och system av världsklot långt ute på den från centralstjärnan utgående oändliga radien, vilka befunde sig i upplösningstillstånd på grund av köld — sandsvärmar löst sammanhängande och relativt helt olysande och obelysta. Något närmare inåt på radien kunde man tänka sig mera sammanträngda världsklot. Följde man radien allt längre inåt, skulle man finna världsklot och världsklotsystem alltmera lika jorden och solsystemet. Man kunde desslikes tänka sig att närmast utom vårt solsystem finnes ett solsystem, där solen vore något svagare lysande än vår, liksom närmast inom vårt solsystem finnes en sol med något starkare ljus än vår o. s. v.

Fortsätter jag vidare med min spekulativa nyck och tänker mig möjligheten, att varje världsklot eller undersystem av världsklot, som befinner sig på närmare eller fjärmare avstånd från centralstjärnan, alltefter denna mindre eller större avlägsenhet från centralstjärnan är mindre eller mera omgjutet och kanske även genom-gjutet¹ av liv — ju längre bort allt mer latent, outvecklat och matt ända till vad man kunde kalla relativ intethet — ju närmare, dess vaknare, rikare, starkare, mera utvecklat och mångfaldigt.

Jag tänker mig försöksvis vidare att jagförnimmelsen är integrerande samhörig med livets väsen, så att liv hos en individ hur lågt stående som helst icke kan tänkas utan någon skymt av jagförnimmelse, om ock omedveten och svårupptäckbar ända till latentitet samt att jagmedvetandet successive utvecklar sig ur det, som kunde den kallas individualitetsförnimmelse, och denna ur ändå omedvetnare stadier av självförnimmelse ända till relativt fullständig självoförnummenhet. Och liksom man

¹ Man kunde nämligen möjligtvis tänka sig livet vara till på ett latent sätt även i den oorganiska materien och de i denna verkande krafterna, ehuru det möjligen kan vara rimligare att tänka sig den organiska materien, som enligt tankegången i denna uppsats tillika är den mer eller mindre personligt besjälade, är den ensamt levande, vilken efter lagame för sitt väsen begagnar sig av och omvandlar den oorganiska materien. Möjligen kunde detta sista uttryckas så att materien, eljest död, blir levande, d. v. s. organisk, så snart den ingår i ett levande väsens organism. kunde tänka sig jagmedvetandet utvecklat ur den omedvetnare jagförnimmelsen och denna ur mer eller mindre omedveten individualitetsförnimmelse — det kunde vara intressant att närmare undersöka sannolikheten av en dylik utvecklingsgång — så kunde man även tänka sig möjligheten av att jagmedvetandet kunde utveckla sig till något närmast högre, vilket kanske kunde successive betecknas central jagförnimmelse, central jagmedvetenhet, centralall jagförnimmelse och centralall jagmedvetenhet.

Man kunde vidare tänka sig att detta jagförnimmande på allt längre avstånd från centralstjärnan hos

de levande individerna vore allt mattare, på närmare avstånd från densamma allt starkare, därvid successive följande livets eget allt starkare och rikare utveckling ur latent tillvaro till dess högsta rikedom och mest mångfaldiga omfattning — på så vis att de oerhört långt bort sig befinnande världarne varken syntes hava att uppvisa något som liknade liv eller något som liknade jagförnimmelse även i dessas lägsta stadier, ehuru de verkligen, fastän relativt oupptäckbart, därstädes latent existerade.

På vår jord skulle i enlighet härmed livet och den från varje individ kanske oskiljaktiga jagförnimmelsen i jämförelse med de ovan supponerade löst sammanhängande världskloten hava nått en relativt hög utveckling. Hos vissa av dess lägre och lägsta släkten av levande väsen torde individerna endast mycket omedvetet och otydligt förnimma sig själva såsom individualiteter. Hos andra av dess högre stående släkten av levande varelser funne man individualitetsförnimmelsen successive allt högre utvecklad ända till jagförnimmelse, ett stadium som på ett ungefär kanske kunde sägas omfatta både de högsta däggdjuren och de lägst stående människoraserna!), därefter hos allt högre raser alltmer utvecklad till verklig jagmedvetenhet. Fullt utvecklad jagmedvetenhet torde man förmodligen ännu i våra dagar finna endast jämförelsevis sällan även hos de längst framskridna rasernas yppersta urval av individer, ehuru redan för länge sedan även detta stadium av jagmedvetande varit överskridet av enstaka individer, som nått eller närmat sig att nå central jagmedvetandet d. v. s. uppfattandet av sig själv som ledande väsen för andra väsen och ansvarig för dessa eller t. o. m. tenderat åt relativt all jagmedvetenhet, d. v. s. uppfattandet av sig själv som ledande väsen för alla väsen inom en viss omfattande krets och ansvarig för dem. Även hos mycket lägre stående raser än de nutida existerande hava väl i undantagsfall uppstått individer, som icke blott överskridit genomsnittsnivån av sin egen ras, utan även genomsnittsnivån av mycket högre stående raser. Härskarenaturen, religionsstiftaren och reformatorn torde i alla tider mer eller mindre närmat sig central jagtypen. Nog hade Themistokles och Perikles mera av jagmedvetenhet än sina mera underlägsna atheniska samtida, ehuru den jagmedvetna typen säkert var oftare förekommande ibland Athens och vissa andra helleniska staters invånare än bland övriga samtida i grannskapet boende folk med undantag av romare och hebréer. Themistokles och Perikles voro väl till och med personligheter som tenderade åt att vara centraljagmedvetna, d. v. s. de kände sig som ledande och relativt suveräna väsen. Ännu mera måste en sådan personlighet som Julius Caesar med ett helt världsherravälde under sin myndighet hava känt sig centraljagmedveten och han har kanske med sin klara intelligens varit det ännu mera än Napoleon Bonaparte, vars geni för övrigt väl knappast var Caesars underlägset, men vars självuppfattning möjligen var naivare och mindre förstående än Caesars? Gautama-Buddha och andra forntida religionsstiftare hava möjligen haft en med dessa härskares suveränitetskänsla besläktad uppfattning av sig själva såsom central jag, d. v. s. ledande och centrala personligheter, fastän syftet hos dessa religionsstiftare icke i förstå rummet varit maktutövning, utan ordnande tillrättställning, för de varelser, som omgivit dem. Vad särskilt den hebreiskt-kristna skiftningen av denna typ angår, så hava dess representanter, Moses, Samuel, David, Elias och andra profeter samt Jesus visserligen betraktat sig som Guds redskap, men suveränitetskänslan hos dem torde ändå, fastän känd såsom bemyndigande från Gud och såsom ansvarighetskänsla inför Gud allena, hava haft någon släktskap med den hos Julius Caesar och Napoleon Bonaparte, vilka möjligen också ansågo sig vara på något vis påverkade av någon makt, de må ha kallat den öde eller stjärna — jag är för övrigt icke tillräckligt historiskt underkunnig att veta, om icke verkligen även de ansett sig vara påverkade av Gud eller gudom. Jesu ord till sina lärjungar i stormen på havet: "1 klentrogne, varför ären I rädd", äro i släkt med Caesars till hans fruktande

följeslagare i den bräckliga farkost, vari de tillsammans färdades över Adriatiska havet: "var icke rädd, du har Caesar och hans lycka ombord". I bägge fallen är det stark förtröstan som talar, i ena fallet förtröstan till Fadern, i det andra till "Caesars lycka". Och mellan det att anse sig vara Guds utvalda redskap och det att känna sig fylld av alla intelligensens och viljans krafter kan finnas en viss övergång — det att känna sig vara en heros och det att tro sig vara en Guds son kan vara besläktat. Luther torde ha haft både känslan av inneboende egen kraft och av att vara ett Guds redskap. Det står visserligen i den berömda strids- och segerpsalmen, att "vår egen kraft ej hjälpa kan, vi vore snart förströdde", men Luther tyckes ha behandlat själva bibeln med en viss suveränitet och hava haft en viss böjelse att besluta på egen hand.

Huru som helst — det sista må vara sant eller icke, jag äger ej tillräcklig kunskap om Luthers skrifter och historia, att kunna kontrollera det — hava vid olika perioder personligheter uppträtt, vilkas jagmedvetenhet synes utvecklad till något liknande central jagmedvetenhet, antingen de betraktat sig som "den egna kraftens män", för att bruka det isländska uttrycket för den jagförnimmelse eller jagmedvetenhet, som syriés hava varit så stark hos den hedniskt-kristna nordiska brytningstidens hövdingar på ömse sidor om dopgränsen, eller de betraktat sig som "Guds redskap" — det ena behöver för övrigt kanske icke nödvändigt utesluta det andra, eftersom väl även den kraft, som givits någon från ett högre väsen, måhända i viss mån måste kännas som egen kraft, liksom ock för dem, som betrakta all kraft hos alla väsen såsom utgående från ett högre väsen, även "den egna kraftens mäns" kraft är en Guds kraft och de, som känt sig äga den, väl möjligen anat sig vara genomgjutna eller ingjutna med liv från en rikare källa än deras eget väsen, de må hava kallat den för "livet", "något i mig", eller annat.

Vad särskilt Jesus Kristus beträffar, så synes hans personlighet mer än andras närma sig att vara av den typ som har relativ centralall jagmedvetenhet, d. v. s. en jagmedvetenhet, som utvecklats sig över det stadium jag för att beteckna en utvecklingsgrad kallat centraljagmedvetenhet. Hur lågt eller högt man bör uppskatta relativiteteten av denna centralall jagmedvetenhet hos Jesus, är väl en svårlöst fråga. Omfattar Jesu centralall jagmedvetenhet endast jordens varelser, hela solsystemets eller solsystemets centralsols systems varelser o. s. v. ända upp till den absoluta centralstjärnans systems alla varelser? Icke fullt det sista, men kanske något näst upp till det sista synes vara i enlighet med vissa utsagor i bibeln. "1 begynnelsen var Ordet, och Ordet var hos Gud och Ordet var Gud — Genom detta är allt gjort, det förutan är intet gjort, som är gjort. I det var liv och livet var människornas ljus — Och Ordet vart kött, och han bodde ibland oss, full av nåd och sanning och vi skådade hans härlighet såsom den av Fadern enföddes härlighet" — dessa citat ur inledningen till Johannes' evangelium avse kanske likväl icke att "Ordet" och människan Jesus fullständigt motsvara varandra utan hava kanske bara den meningen, att Ordet ("Logos", det grekiska originaluttrycket, har kanske en något djupare och rikare betydelse än den av "ord", kanske "förnuft", ur vilket kanske även kunde extraheras eller i vilket kanske kunde inläggas begreppen "levande väsen", "personlighet" och "jag", eftersom det ju är antagligt att det innebär "levande förnuft" och "personligt förnuft") mera än hos andra varelser tagit gestalt hos Jesus, och det kanske bara i mening av mera än andra varelser här på jorden. De svagheter Jesus kanske visar, t. ex. den att bedja om att undslippa korsfästelsen (ifall hans bön i Gethsemane gäller detta) ehuru han vet att han på tredje dagen skall uppstå igen, och för övrigt synes hava haft vetskap om en föregående tillvaro i härlighet hos "Fadern förr än denna världen var", tala kanske för detta sista — om för övrigt evange-listernas berättelser äro fullt trovärdiga och icke motsägande på så vis, att den ene evangelisten omtalar något som är verkligt,

vilket strider mot meningen i en annan evangelists utsago. Hela Jesu personlighet och hela hans uppträdande kunna ju för övrigt vara överväldigande storartade och omfattande nog, men huruvida de kunna räcka till för en allomfattning av ett helt universum, så långt och vida utbrett som våra yppersta synglas och längstutgående beräkningar kunna nå, torde väl vara värt att underkastas mycken diskussion, innan man antager det. Möjligen räcka icke hans personlighet och uppträdande till för en relativ allomfattning av vårt» solsystems centralsystems eller ens av detta vårt solsystems eller till och med endast denna lilla planets alla varelser. Kanske var han blott solcentralalljagets, eller något därutöver stående relativt centralall jags närmast stående relativa centralall jag, närmare eller fjärmare det absoluta centralall jaget, vars innersta boning vore den absoluta centralstjärnan? Kanske var han, trots allt vad i Nya testamentet skrivits om honom och eljest spekulativt om honom tänkts, ursprungligen en som det övriga jordiska människoläktets människor, möjligen genom reinkarnationer, men möjligen också endast under en enda levnad, uppkommen och sig utvecklande människa — han har kanske genom studier i hebréernas heliga skrifter fått den uppfattningen, att han själv vore den profeterade Messias, judarnes och successiva alla jordiska folks frälsare från förfallet och efter den kroppsliga döden deras andliga överhuvud, försökt och lyckats uppfylla allt, som enligt profetiorna och de konsekvenser han själv kunde draga ur dessa, borde krävas av Messias under hans liv och därefter, om man tänker sig honom och alla människor såsom varande till även efter döden, att han verkligen blivit eller kanske snarare alltmer utvecklar sig att bliva deras andliga överhuvud och ledare? Vilken av dessa möjligheter är den sannolikaste och såsom sanning på yttre och inre bevis mest grundade? För egen del har jag ingen bestämd mening och kan nästan icke alls säga, att jag vet vad Jesus Kristus är eller var. Andra torde anse sig hava en bestämd övertygelse härom, men jag känner mig tills vidare tvivelsam om vari denna övertygelse består och vilka säkra grunder de hava för den övertygelse de säga sig hava.

Jag vill emellertid för tillfället lämna detta å sido och även lämna å sido, om solen i vårt och andra solsystem är det världsklot inom de respektive solsystemen, som är för mänskliga och övermänskliga varelser till vistelseort lämpligast, eller det är något annat mer tempererat världsklot inom respektive solsystem. För att fortsätta den inslagna tankegången vill jag tänka mig, att ju längre in mot den absoluta centralstjärnan man komme bland det vimmel av världar, som genomskäres av den radie som tänktes utgå från centralstjärnans medelpunkt, dess mer skulle man på alla eller några av de närmare solsystemens världar, centralsolar eller icke, finna det högsta, rikaste och mest utvecklade liv, som lever på vår planet, överträffat av ännu högre, rikare och mera utvecklat, samt de här på jorden förekommande antydningarne till jagmedvetande, central jagmedvetande och centralall jagmedvetande allt starkare, allt mer tydliga och allt mer utvecklade — på så vis att allt fler personligheter kände sig icke blott som väsen för sig, utan även såsom ledande personligheter var i sin större eller mindre krets, och att ju längre in på radien man komme, desto starkare utvecklade skulle man finna en eller några personligheter, som tenderade åt centralall jagmedvetenhet, d. v. s. kände sig och uppträdde såsom allomfattande om en större krets. Jag känner mig dock här tvivelaktig med avseende på många dylika personligheters tillvaro inom samma krets, alldenstund alltför stor trängsel av mycket omfattande centralpersonligheter inom samma krets icke synes ändamålsenlig. Dock kunde man tänka sig att de personligheter, vilka inom en lägre, mindre och mindre utvecklad krets skulle te sig som centralpersonligheter och t. o. m. relativt som centralallpersonligheter, inom den högre, större och mer utvecklade kretsen tedde sig i förhållande till ännu högre väsen något så när som blott jagmedvetna varelser te sig i förhållande till de över dem stående relativa centralpersonligheterna och centralall jagpersonligheterna — eller kanske snarare att den högre

kretsen tillika vore större och därför tillräckligt omfattande att giva centralpersonligheter var sin egen mindre krets av underordnade personligheter att råda över.

Min hypotes må emellertid vara rimlig eller icke, så vill jag i alla fall fortsätta den för att se vart den bär. Man kunde tänka sig, att jämsides med allt starkare jag- medvetande, central jagmedvetande och centralall jagmedvetande utvecklade sig allt större inre och yttre vetande inom allt vidare och vidare vetandekretsar ända upp till allvetande, d. v. s. vetande om allt som är och sker i universum. Anordningen av förhållande[^] mellan relativa centralall jag, central jag och "jag" kunde man kanske tänka sig så, att ju större utveckling ett väsen nått, dess större krets omfattade det såsom relativt central jag och centralall jag. Jag vill även här begagna den förut brukade bilden av en hierarki eller ett feudalsystem och långt ned tänka mig vår jord med relativa central jag inom mindre kretsar, ovan dessa ett jordiskt centralalljag, om ett sådant finnes (jag rider på hypotesen antingen den är riktig eller ej) — ovan detta (och motsvarande andra planetcentralalljag med underlydande central jag inom mindre kretsar) solall jaget, som inför översolens centralalljag inom det solsystem, solen själv kunde tillhöra, måste te sig som ett underlydande centralalljag — över detta högre solsystems relativa centralalljag ett ännu högre sådant o. s. v. Man kunde tänka sig systemets högsta centralalljag, som omfattade alla systemets över- och underordningar, vore detsamma som den absoluta centralstjärnans centralalljag, vilket desslikes vore alljagmed-vetet och allmedvetet samlevande med och innelevande i alla universi varelsers liv.

Man kunde vidare möjligen tänka sig, att jämsides utvecklingen av vetande ginge utvecklingen av medvetande om andra varelsers liv och samlevande i deras liv, vilket sista kanske likväl snarare borde tänkas såsom ett ursprungligt ehuru omedvetet samlevande, vilket genom utveckling bleve allt mer medvetet och utbrede sitt medvetandes omfattningsområde allt vidare ända upp till allmedvetande. Och om allt levande vore från början allsammanlevande, skulle det absoluta centralall jaget vara centralt och allmedvetet allsammanlevande — ett väsen vilket, liksom det mänskliga jaget i människan kan vara mer eller mindre medvetet men i alla händelser centralt samlevande med och innelevande i varje minsta cell av sin varelse, skulle vara allmedvetet samlevande med och innelevande i alla universi varelsers liv och uttryckande sitt väsen även i betydelse av "jag" i varje universi varelse, för de lägsta varelserna så gott som omedvetet och självomedvetet, sedan allt medvetnare och jagmedvetnare genom allt högre stadier av individualitetsförnimmelse, jagförnimmelse, jagmedvetande, centraljagmed-vetande, relativt centralall jagmedvetande ända upp till absolut centralall jagmedvetande, vilket vore detsamma som jagets fullständiga medvetande om att vara ett med det absoluta centralalljaget.

De allra lägsta varelserna, allt från början samlevande med alla levande varelser, borde i enlighet härmed kunna tankas ända från början bära inom sig det absoluta centralall jagets liv och icke bara det utan även i någon mån det absoluta centralall jagets jagiska liv, svagt uttryckt i individualitetsförnimmelse, jagförnimmelse etc., sedan allt tydligare uttryckt och mera medvetet jämsides med allmedvetandets och alljagmedvetandets utveckling ända upp till de högstutvecklade varelsernas fullständiga medvetenhet av sammangjutning med centralalljaget och alltlivet, vilken sammangjutning redan förut förefunnits, ehuru allt omedvetnare ju längre ned på varelse-skalan. Identifierar jag nu begreppet Gud med begreppet det absoluta central all jaget kunde jag kanske genom här ovan försökta utredning få någon föreställning om en immanent Gud, vilken tillika är en personlig Gud — om Gud levande i alla och alla levande i Gud, d. v. s. enligt min terminologi: det

absoluta centralall jaget mer eller mindre medvetet eller omedvetet inneboende i varje jag såsom jag och varje jag, mer eller mindre svagt eller starkt, mer eller mindre medvetet eller omedvetet levande det absoluta centralall jagets jagiska liv.

Förmodligen sammanhänga med här berörda spörsmål många andra och mitt spekulativa försök är alltför hastigt ihopkommet att göra anspråk på någon tillförlitlighet. Särskilt är kanske centralstjärnesystemets tillvaro, vilket väl är en gammal gissning, i astronoms ögon rätt tvivelaktig, kanske ännu mer den av mig supponerade överensstämmelsen mellan varelsernas utveckling till allt högre väsen och stjärnevärldens belägenhet allt närmare den absoluta centralstjärnan — deras kunskaper ge dem möjligen ingen grund till ett dylikt antagande. Möjligen kunna centralstjärnesystem finnas vid sidan av varandra och även centralstjärnesystems övercentralstjärnesystem, utan att de höra som vasaller under en absolut centralstjärna. Möjligen kunde bortom allt vad vi med vår föreställning sammanfatta som ett slags universum av tjärnvärldar, även om detta har en absolut centralstjärna, finnas ett annat liknande universum med sin absoluta centralstjärna, utan att de hava något med varandra att beställa. Likaledes kan det ju vara tänkbart att världsalltet är uppfyllt av sinsemellan jämställda relativa centralall jag, utan att de över sig räknade något absolut centralalljag — eller att långt bortom det för oss före-ställningsmöjliga stjärneuniversums omfattningssfär, även om för dettas omfattningskrets finnes ett absolut centralalljag, finnes ett annat inom sin omfattningssfär absolut centralalljag, oberoende av det förutnämnda. Någon fullständig visshet eller ens avgörande sannolikhet synes mig icke förefinnas vare sig för ett enda absolut centralall jags tillvaro eller för tillvaron av flera sinsemellan oberoende inom var sin omfattningssfär absoluta centralalljag, som ingendera över sig räknar något ännu högre centralalljag. I alla händelser kunde såväl det enda absoluta central all jaget, om ett sådant finnes, som något av de två eller flera inom var sin omfattningssfär absoluta och under ingen annan jagmyndighet sig befinnande centralall jagen, långt ifrån att vara oföränderligt, i stället befinna sig i ständig allt högre utveckling och tillväxt av mångsidigt liv och ny originalitetstillströmning från i detsamma uppgående, inom dess omfattningssfär sig från början befinnande jag, som ur embryot utvecklat sig originalt till medvetandets slutliga allomfattning av hela sfären.

Skulle det försök till sammanhängande världs- och livsförklaring, jag här gjort, som helhet vara misslyckat, kunde dock ett och annat däri vara en antydning om något verkligt. Tanken om jagets successiva utveckling ur individualitetsförnimmelse och, sedan det nått jagmedvetenhetens ståndpunkt, ytterligare utveckling till något högre än ett "jag" i vanlig mening, kan oavsett det övrigas riktighet vara sann — och även om det ovan försökta centrala hierarki- eller feodalsystemet av stjärnor icke är riktigt, kan det tjäna som förtydligande bild för det centrala hierarki- eller feodalsystemet av "jag".